

Saukkosuon ennallistaminen - luonnonhoitohanke

Hankkeen tausta ja tavoite

Hankealue sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla, Oulun Haukiputaalla. Pohjois-Pohjanmaalla on ojitettu soita paljon. Ojitukset ovat vähentäneet merkittävästi alkuperäisiä suoluontotyypppejä ja useat vesistöt ovat rehevöityneet. Ojituksen vuoksi vesistöjen virtaamat ovat äärevöityneet ja mm. vaelluskalojen lisääntymisolosuhteet ovat heikentyneet. Vesistöjen tulvat nousevat nopeasti ja kuivina kausina vaivaa veden vähyys, kun suot eivät enää ojituksen vuoksi pidättele vesiä. Jokien kutusoraikot ovat peittyneet ojista tulleella hienoaineksella ja kuivina aikoina hyvänä säilyneetkin kutusoraikot saattavat kuivua kokonaan. Vesistöt ovat yleisestikin madaltuneet ja niiden vedet ovat tummuneet. Ojituksen vuoksi myös riekkosuot ovat vähentyneet ja riekoista ei enää Pohjois-Pohjanmaalla olekaan paljoa havaintoja. Tällä luonnonhoitohankkeella pyritään palauttamaan Saukkosuon hydrologia luonnontilaiselle tasolle, jolloin suo alkaa toimia jälleen vesivarastona, joka hiljalleen valuttaa vesiä kohti alapuolista Kiiminkijoen vesistöä. Valuessaan suoaltaan läpi vedet puhdistuvat, jolloin kiintoaineksen ja ravinteiden määrä valumavesissä vähenee. Saukkosuon ennallistamishankkeella saadaan isompi suokokonaisuus lähes luonnontilaiseksi, kun vesien virtaus palautuu luonnontilaisille reiteille. Suon ennallistamisen yhteydessä kunnostetaan myös lähde, joka on kuivunut ojituksen seurauksena. Saukkosuo on alkujaan ollut avonaista osin rimpistä nevaa.

Saukkosuon ennallistamishanke sijaitsee pohjavesialueella ja sen läheisyydessä on kaksi muinaismuistoa, jotka on otettava huomioon hankkeen toteutuksessa LVV:n ja Museoviraston lausuntojen mukaisesti. Erityisesti on tarkkailtava Saukkosuolta valuvien vesien määrää tien 849 varteen. Tarvittaessa ennallistamishankkeelta jätetään vesille virtausmahdollisuus nykyiselle reitille. Lintujen pesintäaikainen lainsäädäntö otettava myös huomioon toimenpiteitä suunnitellessa.

Saukkosuon ennallistamishanke on osa Priodiversity LIFE hanketta. Ennallistamishankkeen suunnitteluun on käytetty Priodiversity LIFE:sta Suomen metsäkeskukselle myönnettyjä varoja.

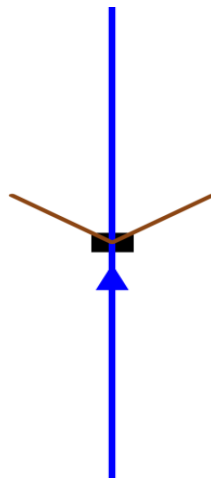
Hankealueiden ja toimenpiteiden kuvaus

Hankealue sijaitsee tarkemmin Kiiminki – Yli-ii tien läheisyydessä. Noin 10 km Kiimingin keskustasta Yli-iihin päin. Kulkureitti hankkealueelle Viitajärventien kautta karttaan merkittyä reittiä pitkin.

Hanke- ja valuma-alueen pinta-ala on 151 ha ja varsinaisen toimenpidealueen pinta-ala on 52 ha. Luonnonhoidon toimenpiteitä tehdään enimmäkseen kahdella kiinteistöllä 564-401-1-19 Silippu-Hekkala ja 1-12 Rantakolomokset, mutta pienialaisesti myös näiden kiinteistöjen länsipuolella kiinteistöllä 124-9 Saukkosuo ja itäpuolella kiinteistöllä 1-127 Keskihekkala. Silippu-Hekkala, Rantakolomokset ja Keskihekkala tilat kuuluvat FSC-sertifiointiin. Näiden tilojen alueella toimittaessa on noudatettava Suomen FSC- sertifikaattia ja täytettävä sertifikaatin vaatimukset urakoinnille. Suomen metsänhoidon FSC-standardi:

https://fi.fsc.org/sites/default/files/2023-05/Suomen%20FSC-standardi%20FSC-STD-FIN-02-2023%20FI_0.pdf

Lähes kaikki Saukkosuon vedet on käännetty ojituksella laskemaan etelän suuntaan. Luonnontilaisena Saukkosuolta on virrannut vesiä sekä etelään, että länteen. Ennallistamishankkeessa on tarkoitus kääntää oja tukkimalla veden virtaus luonnontilaisille reiteille. Ojat tukitaan n. 20 metrin välein tehtävillä hyvin tiivistetyillä padoilla. Vanhat ojien kaivumaat ovat lähes kokonaan maatuneet, ja sen vuoksi patomaat on otettava padon yläpuolelle kaivettavista matalista viiksiojista, jotka ohjaavat vettä sarkojen keskelle. Padot jatketaan ojan molemmille puolille noin 50 cm korkeana pintavallina noin 5 m:n matkan saran puolelle. Kivennäismaahan asti ei kaiveta mahdollisten happamien sulfaattimaiden vuoksi. Kivennäismaahan kaivamista vältetään myös pohjavesialueen vuoksi. Patojen välit peitetään kevyemmin vanhoilla kaivumailla, kannoilla, risuilla, sammalella, yms. Ojiin ei saa jäädä virtauksia. Patoja sijoitellaan siten, että hydrologia palautuu suoalueelle.

Piirros padosta ja pintavallista ojassa. Sinisellä oja ja veden virtaussuunta, mustalla patorakenne ja ruskealla pintavallit

Haihduuttavaa puustoa poistetaan hankealueen luoteisosassa olevalta puustoisemmalta noin 4 ha:n alueelta ja tarvittaessa myös kaivutyötä haittaavaa puustoa poistetaan. Puiden katkontaohjeet määrittelevät maanomistajat. Minimi latvaläpimitta on kuitenkin 5 cm ja pituus 3 m. Puut jäävät maanomistajille omaan käyttöön. Puut kuljetetaan tien varteen pinoon. Risut jätetään suolle ja niitä voidaan käyttää ojien täytössä patojen välisillä alueilla.

Kaikkiin suunnitelmassa esitettyihin toimenpiteisiin on saatu maanomistajien kirjallinen suostumus. Hankkeen toteuttamiseen valittu toimija sitoutuu pitämään yhteyttä maanomistajiin, tiedottamaan toimenpiteiden aikataulusta ja sopimaan joitain kohteita koskevista erityisjärjestelyistä (mm. metsäkuljetus, puutavaran varastopaikat).

Toimenpiteet

Saukkosuo 564-401-124-9

Saukkosuon ennallistamisalueen länsilaidalla olevan tilan Saukkosuo 564-401-124-9 kolme ojaa tukitaan. Kuviolta hakataan hankkeessa puusto pois, ja kuljetetaan tilan eteläosassa olevan tien varteen pinoon. Vanhoja puusukupolven puita säästetään ennallistettavalla alueella. Puut katkotaan maanomistajan ohjeiden mukaan, mutta minimi latvaläpimitta on 5 cm ja minimi pituus 3 m. Puut jää maanomistajalle omaan käyttöön. Pienpuusto raivataan maahan. Ojat tukitaan noin 20 m välein tehtävillä padoilla. Padot muotoillaan noin 50 cm suon pinnan yläpuolelle ja jatketaan pintavallina noin 5 m saran puolelle. Padot rakennetaan turpeesta. Ojan pohja pitää olla kasveista ja sammaleesta puhdistettu ennen padon rakentamista. Padon maa-ainekset otetaan vanhoista kaivupenkoista sekä padon ja pintavallin yläpuolelta matalista viiksiojista ja ojan penkoista. Pintavallin ja viiksiojien tavoitteena on levittää vedet saralle. Sopiva padon pituus on noin 3 m, jolloin koneella voidaan ajaa siitä yli ja tiivistäminen onnistuu paremmin. Patojen täytyy olla pitäviä. Patojen väliin jäävät ojan pätkät täytetään risuilla kannoilla ja muulla sellaisella aineksella. Patojen välien ei tarvitse olla tiiviitä. Saukkosuo tilan osuus hankkeesta selviää tarkemmin ennen rahoitushakemuksen jättämistä.

Kuva: Ville Koukkari

Ilmakuva Saukkosuo tilan ennallistamisalueen kohdalta

Silippu-Hekkala 564-401-1-19

Pääosa ennallistamishankkeen töistä tehdään Silippu-Hekkala 564-401-1-19 tilalla. Tilalle virtaa vesiä yläpuolella olevilta tiloilta. Koilliskulmasta hankealueelle laskeva oja jätetään auki riittävän pitkältä osin, jotta vesi ei patoudu naapuritilojen puolelle. Ennallistettavalle alueelle laskee oja myös lännestä naapuritilojen puolelta ja se oja jätetään myös auki suunnitelmakartan mukaisesti. Vesi johdetaan vanhaa ojaa pitkin tilan eteläisen tilanrajan tuntumaan ja siitä eteenpäin uutta matalaa johdeojaa pitkin Saukkosuon keskiosiin pintavaluntaan.

Silippu-Hekkala tilan luoteisnurkassa on puustoisempi metsämaa luokkaa oleva alue, jolta hakataan puusto pois ja kuljetetaan hankealueen kaakkois- laidalla olevalle tielle pinoon. Vanhoja puusukupolven puita säästetään ennallistettavalla alueella. Silippu-Hekkalan puut kuljetetaan omaan pinoon tai maanomistajan ohjeen mukaan. Tarvittaessa poistetaan puuta myös muualta alueelta. Puut katkotaan maanomistajan ohjeiden mukaan, mutta minimi latvaläpimitta on 5 cm ja minimi pituus 3 m. Puut jää maanomistajalle omaan käyttöön. Pienpuusto raivataan maahan. Ojat tukitaan noin 20 m välein tehtävillä padoilla ja padot muotoillaan noin 50 cm suon pinnan yläpuolelle ja jatketaan pintavallina noin 5 m saran puolelle. Padot rakennetaan turpeesta. Ojan pohja pitää olla kasveista ja sammaleesta puhdistettu ennen padon rakentamista. Padon maa-ainekset otetaan vanhoista kaivupenkoista sekä padon ja pintavallin yläpuolelta matalista viiksiojista ja ojan penkoista. Pintavallin ja viiksiojien tavoitteena on levittää vedet saralle. Sopiva padon pituus on noin 3 m, jolloin koneella voidaan ajaa siitä yli ja tiivistäminen onnistuu paremmin. Patojen täytyy olla pitäviä. Patojen väliin jäävät ojan pätkät täytetään risuilla kannoilla ja muulla sellaisella aineksella. Patojen välien ei tarvitse olla tiiviitä. Silippu-Hekkala tilalta ennallistamisen jälkeen vesien on tarkoitus virrata Saukkosuota myöten länteen. Tilan keskelle jää pieni alue, jonka ennallistamistoimet hoitaa maanomistaja itse. Alue on hakattu avohakkuulla.

Kuva: Ville Koukkari

Ilmakuva Silippu-Hekkala tilan kohdalta

Rantakolomokset 564-401-1-12

Suon ennallistamisalueen etelä- osalla sijaitsee Rantakolomokset tila, jonka alueelta tukitaan ojia ja ennallistetaan samalla yksi lähde/lähteikkö. Lähteikköalueen ympärille jätetään puustoa ja puita poistetaan vain ojien tukkimista haittaavalta osin. Virtauksia ojiin ei saa jäädä. Lähteikköalueella on useita oletettuja pohjaveden purkautumispisteitä, joten alueella toimiminen pitää olla hyvin suunniteltua. Ojia tukkimalla pyritään nostamaan lähteiden vedenpinta ylemmäs ja lähteissä ei tehdä kaivutöitä. Lähteiden läheltä ojat tukitaan tiiviisti pitemmältä matkalta kuin muualla ennallistettavalla suolla. Tilan etelä laidalle tehdään matala pengeri, jolla ohjataan vedet leviämään suoalueelle. Ennallistamistöitä haittaava puusto poistetaan ja katkotaan maanomistajan ohjeiden mukaan ja kuljetetaan omaan pinnoon tilalla olevan metsätien varteen. Minimi latvaläpimitta on kuitenkin 5 cm ja minimi pituus 3 m. Pienpuusto raivataan maahan. Vanhoja puusukupolven puita säästetään ennallistettavalla alueella. Ojat tukitaan noin 20 m välein tehtävillä padoilla ja padot muotoillaan

Alueellinen suunnitelma
5.5.2026

noin 50 cm suon pinnan yläpuolelle ja jatketaan pintavallina noin 5 m saran puolelle. Padot rakennetaan turpeesta. Ojan pohja pitää olla kasveista ja sammaleesta puhdistettu ennen padon rakentamista. Padon maa-ainekset otetaan vanhoista kaivupenkoista sekä padon ja pintavallin yläpuolelta matalista viiksiojista ja ojan penkoista. Pintavallin ja viiksiojien tavoitteena on levittää vedet saralle. Sopiva padon pituus on noin 3 m, jolloin koneella voidaan ajaa siitä yli ja tiivistäminen onnistuu paremmin. Patojen täytyy olla pitäviä. Patojen väliin jäävät ojan pätkät täytetään risuilla kannoilla ja muulla sellaisella aineksella ja välien ei tarvitse olla tiiviitä.

Ilmakuva Rantakolomoset tilan kohdalta

Keskihekkala 564-401-1-127

Keskihekkala tila sijaitsee ennallistettavan alueen itä- laidalla ja tilan pohjois-osasta tukitaan yksi oja suunnitelmakartan mukaan. Silippu-Hekkala ja Keskihekkala tilojen välinen rajaoja myös tukitaan. Tilan keskivaiheilta laskee itäpuolen naapuritalalta laskuoja joka jätetään auki. Keskihekkala tilalta hakataan

Alueellinen suunnitelma
5.5.2026

ennallistamistöitä haittaava puusto pois. Puut katkotaan maanomistajan ohjeiden mukaan, mutta minimi latvaläpimitta on 5 cm ja minimi pituus 3 m. Puut jää maanomistajalle omaan käyttöön. Pienpuusto raivataan maahan. Ojat tukitaan noin 20 m välein tehtävillä padoilla ja padot muotoillaan noin 50 cm suon pinnan yläpuolelle ja jatketaan pintavallina noin 5 m saran puolelle. Padot rakennetaan turpeesta kasveista ja sammaleesta puhtaalle ojan pohjalle. Padon maa-ainekset otetaan vanhoista kaivupenkoista sekä padon ja pintavallin yläpuolelta matalista viiksiojista ja ojan penkoista. Pintavallin ja viiksiojien tavoitteena on levittää vedet saralle. Sopiva padon pituus on noin 3 m, jolloin koneella voidaan ajaa siitä yli ja tiivistäminen onnistuu paremmin. Patojen täytyy olla pitäviä. Patojen väliin jäävät ojan pätkät täytetään risuilla kannoilla ja muulla sellaisella aineksella, Patojen välien ei tarvitse olla tiiviitä.

Kuva: Ville Koukkari

Ilmakuva Keskihekkala tilan kohdalta

Muuta huomioitavaa

- Alueellisen suunnittelun yhteydessä on laadittu kirjalliset sitoumukset maanomistajien kanssa.
- Hankkeesta on Lupa- ja valvontaviraston lausunto
- Hankkeesta on museoviraston lausunto
- Hankehaussa valittu luonnonhoitohankkeen toteuttaja toimittaa Metsäkeskukselle selvityksen, josta käy ilma, että tarkempi toteuttamissuunnitelma on esitetty kiinteistön omistajille ja että kiinteistön omistajat hyväksyvät esitetyt toimenpiteet.
- Jos toimenpiteet muuttuvat tarkemmassa toteuttamissuunnitelmassa oleellisesti siitä, mitä alueellisen suunnittelun yhteydessä on sovittu, luonnonhoitohankkeen toteuttaja sopii muutoksista kirjallisesti kiinteistön omistajan kanssa ja toimittaa laatimansa kirjallisen sopimuksen Metsäkeskukseen.

Kalusto

- Hakkuukone, ajokone sekä pehmeille maille soveltuva leveätelainen kaivinkone. Koneiden täytyy olla kunnossa. Pohjavesialueella erityisesti öljyvuodot ovat tuhoisia. Kts. Lvv:n lausunto.

Aikataulu

Saukkosuon ennallistamishanke toteutetaan vuosien 2026–2028 aikana.

Yhteyshenkilö/Lisätietoja

Ville Koukkari
metsän- ja luonnonhoidon asiakasneuvoja
Suomen metsäkeskus
puh. 040 5465025
ville.koukkari@metsakeskus.fi

Liitteet

Liite 1: Lähestymiskartta

Liite 2: Toimenpidekartta

Liite 3: Toimenpidetaulukko

Liite 4: LVV:n lausunto

Liite 5: Museoviraston lausunto